

KUNNANYMPÄRISTÖNSUOJELUN
VALVONTASUUNNITELMA
Rantasalmi ja Sulkava
Ajanjaksolle 2023–2028
Rantasalmen ympäristölautakunta

RANTASALMI

Sulkava

SISÄLLYS

KIRJALLISUUSLÄHTEET	3
VIRANOMAISLÄHTEET	3
INTERNETLÄHTEET	4
TAULUKOT	5
1. Johdanto	6
1.1 Lähtökohtia	6
1.2 Riskinarvioinnin tavoitteet	7
1.3 Valvonnan tavoitteet	8
2. Ympäristöolosuhteet	8
2.1 Yleisesti	8
2.2 Yhdyskuntarakenne	8
2.2.1 Rantasalmi	8
2.2.2 Sulkava	9
2.2.3 Yhdyskuntarakenteesta johtuvat riskit ympäristölle	9
2.3 Vesi- ja jätehuolto	10
2.3.1 Rantasalmi	10
2.3.2 Sulkava	11
2.3.3 Vesi- ja jätehuollosta aiheutuvat riskit ja toimenpiteet riskien ehkäisemiseksi	11
2.4 Vesistöt	12
2.4.1 Rantasalmi	12
2.4.2 Sulkava	12
2.4.3 Vesistöihin kohdistuvat riskit ja toimenpiteet riskien ehkäisemiseksi	12
2.5 Pohjavedet	13
2.5.1 Riskit pohjavedelle ja toimenpiteet riskien ehkäisemiseksi	14
2.6 Luonnonsuojelu- ja muut merkittävät alueet	14
2.6.1 Natura-alueet	14
2.6.2 Luonnonsuojelualueet	15
2.6.3 Arvokkaat kallioalueet	19
2.6.4 Muita huomioitavia seikkoja	20
2.6.5 Riskit luonnonympäristöille	20
3. Valvottavat kohteet	20
3.1 Määräaikaistarkastuksien alaiset toiminnot	20
3.2 Valvontakäytännöt onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa	21
3.3 Muut valvontatoimenpiteet	21
4. Valvottavien kohteiden riskinarviointi	23

Kuva 1. Otanta.....	24
5. Valvontaohjelman laatiminen ja toteutumisen arviointi	24
6. Valvontatoimenpiteet ja valvonnan maksullisuus.....	24
6.1 Toimenpiteet.....	24
6.2 Maksullisuus	25
7. Valvonnan organisointi ja resurssit	26
7.1 Yleiskuva viranomaisesta ja resursseista	26
7.2 Yhteistyöryhmät	27
7.2.1 Rakennusvalvonta	27
7.2.2 Etelä-Savon ELY-keskus	28
7.2.3 Terveysturvaviranomainen.....	28
7.2.4 Jätehuoltoviranomainen	28
7.2.5 Pelastustoimi.....	28
Liitteet	29

KIRJALLISUUSLÄHTEET

Husa, Jukka – Teeriaho, Jari, Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Etelä-Savossa ja Päijät-Hämeen itäosassa. Suomen ympäristökeskus, luonto- ja maankäyttöyksikkö. Raporttiluonnos 2007 (julkaisematon moniste).

Hayden, Ernie, Critical Infrastructure Risk Assessment: The Definitive Threat Identification and Threat Reduction Handbook. Rothstein Publishing 2020.

Ricci, Paolo F, Environmental and Health Risk Assessment and Management. Springer 2006.

Silfverberg, Paul, Vesihuollon suuntaviivat 2020-luvulle. Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 44/2017.

Theodore, Louis – Dupont, R. Ryan, Environmental health and hazard risk assessment. Principles and calculations. CRC Press 2012.

Veijalainen, Noora – Ahopelto, Lauri – Marttunen, Mika – Jääskeläinen, Jaakko – Britschg, Ritva, Orvomaa, Mirjam – Belinskij, Antti – Keskinen, Marko, Severe Drought in Finland: Modeling Effects on Water Resources and Assessing Climate Change Impacts. Sustainability 2019 vol. 11 (8): 2450

Viitala, Mirka – Steinmetz, Zacharias – Sillanpää, Mika – Mänttari, Mika – Sillanpää, Markus, Historical and current occurrence of microplastics in water and sediment of a Finnish lake affected by WWTP effluents. Environmental Pollution vol. 314 (2022) 120298

VIRANOMAISLÄHTEET

HE 214/2013 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle ympäristönsuojelulaiksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Suomen ympäristökeskus, Pienten pohjavesilaitosten ylläpito ja valvonta. Ympäristöopas 2006.

Ympäristöministeriö, Ympäristövalvonnan ohje. Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2016.

INTERNETLÄHTEET

Etelä-Savon Maakuntaliitto; Maakuntakaavojen yhdistelmä [<https://www.esavo.fi/maakuntakaavojen-yhdistelma>] (01.03.2023)

Ilmasto-opas [<https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/ennustettu-ilmastonmuutos-suomessa>] (28.02.2023)

Helsingin kaupungin ympäristökeskus

[<http://dev.hel.fi/paatokset/media/att/3b/3b2625731996f0619f258177c9a8ddceba45bb5d.pdf>] (01.03.2023)

Museovirasto; muinaismuistot [https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_default.aspx] (01.03.2023)

Natura-alueet

[<https://syke.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=1ec276d5e14b4888993285fcb447b3dc>] (01.03.2023)

Paikkatietoikkuna [<https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/>] (01.03.2023)

Saimaa Geopark [<https://saimaageopark.fi/>] (01.03.2023)

Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuosille 2022–2027
[<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/184581/Raportteja%2020%202022.pdf?sequence=1&isAllowed=y>] (01.03.2023)

Ympäristö; Valtakunnallisen kallioalueinventoinnin aluekohtaiset raportit
[<https://www.ymparisto.fi/fi->

[fi/luonto/Geologiset_muodostumat/Kalliot/Valtakunnallisen_kallioalueinventoinnin_aluekohtaiset_raportit](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/luonto/Geologiset_muodostumat/Kalliot/Valtakunnallisen_kallioalueinventoinnin_aluekohtaiset_raportit)] (01.03.2023)

Ympäristö; Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat - Etelä-Savo [[https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesiensuojelu/Pohjaveden_suojelu/Pohjavesialueen_suojelusuunnitelma/Pohjavesialueiden_suojelusuunnitelmat_E\(27445\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Vesi/Vesiensuojelu/Pohjaveden_suojelu/Pohjavesialueen_suojelusuunnitelma/Pohjavesialueiden_suojelusuunnitelmat_E(27445))] (01.03.2023)

TAULUKOT

Taulukko 1. Rantasalmen ja Sulkavan pohjavesialueet. Tiedot on kerätty Hertta-palvelusta.

Taulukko 2. Rantasalmen ja Sulkavan kuntien Natura 2000 –kohteet.

Taulukko 3. Rantasalmen ja Sulkavan luonnonsuojelualueet. Tiedot kerätty Suomen Ympäristökeskuksen avoimesta datasta.

Taulukko 4. Rantasalmen ja Sulkavan arvokkaat kallioalueet

Taulukko 5. Rantasalmen ja Sulkavan alueella luvan, ilmoituksen tai rekisteröinnin perusteella valvottavat kohteet.

Taulukko 6. Arvio käytettävissä olevista resursseista.

I. Johdanto

I.1 Lähtökohtia

Rantasalmen ja Sulkavan yhteinen ympäristölautakunta toimii kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on ympäristönsuojelulain (527/2014, YSL) 168 §:n mukaan laadittava alueelleen säännöllistä valvontaa varten valvontasuunnitelma. Suunnitelmassa on oltava tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista valvonnan voimavaroista ja keinoista. Suunnitelmassa on kuvattava valvonnan järjestämisen ja riskinarvioinnin perusteet ja valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö. Valvontasuunnitelma on tarkistettava säännöllisesti. Tämä valvontasuunnitelma on voimassa vuoteen 2028, jonka jälkeen se on päivitettävä. Yksittäistä faktan korjausta voidaan tehdä ilman kokonaisvaltaista tarkistamista. Ympäristönsuojeluasetuksen (713/2014, YSA) 28 §:ssä (50/2019) säädetään suunnitelman vähimmäissisällöstä:

- 1) yleisluontoinen arvio ympäristön pilaantumisen riskeistä suunnitelmaan kuuluvalla alueella;
- 2) tieto viranomaisen valvontavastuulle kuuluvista luvanvaraisista, ilmoituksenvaraisista ja rekisteröitävistä toiminnoista luettelona tai erillisenä sähköisenä rekisterinä;
- 3) kuvaus menettelystä valvontaohjelman laatimiseksi;
- 4) tieto siitä, miten ympäristöriskien arviointi tehdään, mitä perusteita siinä käytetään ja miten se ohjaa valvontaohjelman laatimista ja valvontaa;
- 5) tieto siitä, käytetäänkö määräaikaistarkastusten järjestämisessä otantamenettelyä, miltä osin otantaa käytetään ja mitkä ovat otannan laatimisen perusteet;
- 6) kuvaus ympäristönsuojelulain 169 §:n mukaisten tarkastusten vireilletulosta ja käytöstä; jos viranomaisella ei ole asiasta tarkempaa ohjeistusta, viittaus ympäristönsuojelulain 169 ja 186 §:n mukaisiin menettelyihin on riittävä;
- 7) tieto valvonnan voimavaroista henkilötyövuosina ja muina valvontaa kuvaavina tunnuslukuina;
- 8) kuvaus viranomaisten välisestä yhteistyöstä valvonnassa.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella. YSL 167 §:n mukaan valvontaviranomaisen on järjestettävä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta niin, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin. Valvontaviranomainen voi asettaa tehtävät tärkeysjärjestykseen, jos se on välttämätöntä tehtävien hoitamiseksi asianmukaisesti. Tämä ei kuitenkaan oikeuta jättää valvontaa tekemättä.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava luvanvaraisten, ilmoitustenvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta ohjelma (*valvontaohjelma*). Valvontaohjelmassa on oltava tiedot valvottavista kohteista ja niihin kohdistettavista säännöllistä valvontatoimista. Valvontaohjelma on pidettävä ajan tasalla. Valvontaohjelma ei ole julkinen, mutta toiminnanharjoittaja on oikeutettu saamaan siitä itseään koskevat tiedot pyynnöstä. Valvontaohjelman yhteenveto julkaistaan yhdessä suunnitelman kanssa.

Rakenteellisesti valvontasuunnitelma käy ensin läpi paikalliset olosuhteet, näihin kohdistuvat yleisluontoiset riskit ja mahdolliset toimenpiteet näiden riskien ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi. Riskien tunnistamisessa on käytetty POA-menetelmää, mutta kevyemmässä muodossa.¹ Tämän jälkeen eritellään valvottavat kohteet sekä kirjoitetaan auki valvontaohjelman sisältö ja laadintaan liittyvät seikat. Viimeisenä käydään läpi valvontaviranomaisen resurssit ja yhteistyö eri viranomaisten kanssa. Tiedot on kerätty useista avoimen datan lähteistä.

1.2 Riskinarvioinnin tavoitteet

Riskillä tarkoitetaan karkeasti haitallisen vaikutuksen todennäköisyyttä.² Riskipohjaisella arvioinnilla varmistetaan resurssien, kuten ajan, rahan ja työvoiman tehokas kohdistaminen. Varsinkin tilanteissa, joissa resursseja on erittäin vähän käytettävissä, on hyvä pohtia ja tunnistaa suurimmat riskitekijät. Siksi tärkeää kohdistaa valvontaa niihin kohteisiin, joissa on varteenotettava epäily määräysten noudattamatta jättämisessä ja joiden ympäröivä alue on herkkä.³

Riskienarviointi, joka toteutetaan osana päätöksentekoa ja tässä tapauksessa valvonnan resurssien kohdistamiseksi, tulee toteuttaa selkeästi, olla avointa, kohtuullinen valvottaville ja johdonmukaista. Sen pitää tunnistaa ja esitellä suurimmat riskit.⁴ Suunnitelman ulkopuolelle jätetään kuitenkin yksityiskohtainen erittely valvottavan kohteen riskeistä ja nämä ohjataan osaksi valvontaohjelmaa. Riskit voivat aiheutua joko luonnonilmiöistä, vahingoista, rakenteellisista syistä tai ihmistoiminnan seurauksena.⁵ Esimerkiksi tulvat tulevat ilmastonmuutoksen myötä kasvattamaan intensiteettiään ja toistuvuuttaan.⁶

¹ POA-menetelmä eli potentiaalisten ongelmien analyysi on riskien tunnistamiseen käytetty tehokas menetelmä, jossa työryhmä luovasti ideoi ja käsittelee käsillä olevaa kohdetta. POA-tiimiin on osallistunut turvallisuusasiantuntija Anniina Rajala, ympäristöpolitiikan opiskelija Erik Yli-Kovero ja ympäristösihteeri Päivi Yli-Kovero.

² Riskin määritelmä on paljon moniulotteisempi ja vaikeammin lähestyttävä kuin tämä, mutta ko. suunnitelman osalta ei ole tarvetta analysoida aihetta tarkemmin. Aiheesta enemmän Ricci, s. 3 ja Hayden s. 66

³ Theodore – Dupont, s. 5

⁴ Ricci, s. 1

⁵ Hayden s. 69

⁶ <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/ennustettu-ilmastonmuutos-suomessa> [28.02.2023] Sivuston alalaitaan on koottu erinäisiä tutkimusartikkeleita aiheesta.

1.3 Valvonnan tavoitteet

Kun riskienarviointi on toteutettu onnistuneesti, voidaan valvonnalla saavuttaa tehokas epäkohtiin puuttuminen. Suunnitelmallisuus varmistaa, että jokaisessa valvottavassa kohteessa käydään tasaisin määräajoin, vaikka ei vuosittain. Suunnitelmallisuus edesauttaa myös avoimuutta, kun käynneistä jää jälki tarkastusasiakirjana kunnalle ja valvottavalle kohteelle. Vuosittain tehdään myös valvontaohjelman onnistumisen arviointi, jossa annetaan laajemmin tiedoksi valvontaviranomaisen tekemät toimenpiteet ja näiden riittävyys.

2. Ympäristöolosuhteet

2.1 Yleisesti

YSL 168.1 §:n (1166/2018) mukaan valvontasuunnitelmassa on oltava tiedot alueen ympäristöoloista ja YSA 28.1 § 1 (50/2019) kohdan mukaan on myös eriteltävä yleisluontoinen arvio ympäristön pilaantumisen riskeistä alueella. Lain esitöissä on korostettu suunnitelman vapaamuotoisuutta, jossa kunnalliset laatijat voivat itse päättää suunnitelman laajuudesta, esitysmuodosta sekä tarkemmasta sisällöstä.⁷ Käytännössä suunnitelman laadinnassa on noudatettu ympäristöministeriön ja kuntaliiton oppaita, jotka eivät ole lailliselta sitovuudeltaan lain tasoisia, mutta ovat muodostaneet ennakkokäsityksen suunnitelman sisällöstä. Jotta suunnitelman esitystapa olisi tarkoituksenmukainen, on Rantasalmi ja Sulkava kuvattu erillisissä kappaleissa. Tiedot on koottu Liiteri-tietopalvelusta ja tilastokeskuksen sivuilta.

2.2 Yhdyskuntarakenne

2.2.1 Rantasalmi

Rantasalmen kunnan kokonaispinta-ala on 925,18 km², josta makean veden osuus on 365,87 km². Rantasalmen kunnassa oli vuonna 2021 noin 3 330 asukasta. Väkiluku on laskenut tasaisesti, ja esimerkiksi vuonna 2010 asukkaiden määrä oli vielä noin 4000. Väestön ennustetaan laskevan edelleen, jolloin vuonna 2040 asukkaiden määrä olisi alle 3000. Rantasalmella alle 50-vuotiata on 45,5 % kokonaisväestöstä. Rantasalmen asukastiheys maaneliökilometriä kohden oli 6 vuonna 2021, kun Suomen keskimääräinen asukastiheys 1.1.2022 oli 18,3 asukasta maaneliökilometriä kohden. Rantasalmen kirkonkylän väestötiheyden lisäksi voimakkaammin on asutettu Kohisevanlammen ympäristö. Rantasalmesta taajamaa on 37 % koko kunnan maapinta-alasta.

⁷ HE 214/2013 vp, s. 154.

Rantasalmen kunnassa on kotimaan matkailijoiden toimesta vuonna 2020 yövytty 280 000 kertaa ja keskimääräisen loman pituus on ollut 2,8 yötä. Poronsalmella sijaitsee laajasti matkailuyrittäjyyteen perustuva toimintaa, josta liikennöidään Linnansaaren kansallispuistoon. Vastaavasti Kuus-Hukkalassa on toinen suosittu matkailuyritys, joka on Kolkonjärven rannalla. Kunnassa on myös useita muita matkailualan toimijoita.

Rantasalmen kunta jää valtateiden 5 ja 14 väliin, joihin kuntakeskus yhdistyy seututeiden 464 ja 467 avulla. Rantasalmen liikenneverkoston pituus on 1 363 kilometriä. Rantasalmelle tulee ratayhteys Pieksämäeltä, mutta laivaväylän siirron vuoksi Savonlinna ei rakentanut uutta siltaa palvelemaan rataliikennettä eikä siten yhteyttä Savonlinnaan ole. Alueella on sisävesiliikennettä ja Rantasalmen edustalla kulkee tavaraliikenteen syväväylä. Rantasalmella on myös lentokenttä. Rantasalmella on kaksi huvivenesatamaa, joissa on kussakin yli 25 venepaikkaa

2.2.2 Sulkava

Sulkavan kunnan kokonaispinta-ala on 769,2 km², josta makean veden osuus on 184,73 km². Sulkavan kunnassa oli vuonna 2021 noin 2 430 asukasta. Sulkavan väkiluku on laskenut tasaisesti, ja esimerkiksi vuonna 2010 asukkaiden määrä oli 2 938. Väestön ennustetaan laskevan edelleen, jolloin asukkaiden määräksi arvioidaan vuonna 2040 noin 2 170. Sulkavalla alle 50-vuotiaiden osuus väestöstä on 34,7 %. Sulkavan asukastiheys maaneliökilometriä kohden oli 4 vuonna 2021. Suurin väestötiheys on Sulkavan kirkonkylällä. Taajaman osuus pinta-alasta on 33,1 %.

Sulkava on yksi Saimaa Geoparkin sijainti kunnista. [Saimaa Geopark](#) on UNESCO:n globaali geopark kohde, jossa on maailmanlaajuisesti arvioituna geologisesti merkittäviä arvoja. Kohde on perustettu vuonna 2021 ja sen suosion oletetaan kasvavan tulevaisuudessa. Kunnassa on myös muita useita muita matkailualan toimijoita.

Sulkavan lähin valtatie on 14, johon seututie 435 vie. Liikenneverkoston yhteispituus on 1 711 kilometriä. Sulkava on saavutettavissa sisävesiliikenteen avulla. Sulkavalla useampi satama, jossa on alle 25 huvivenepaikkaa sekä yksi jätehuoltosuunnitelman alaisuuteen kuuluva huvivenesatama (Kulkemus).

2.2.3 Yhdyskuntarakenteesta johtuvat riskit ympäristölle

Joko tahattomasti tai huolimattomuuden seurauksena ympäristöön voi päätyä esimerkiksi öljypitoisia aineita, joista voi aiheutua maaperän tai pohjaveden pilaantuneisuutta tai sen vaaraa. Vastaavia vahinkoja on tapahtunut Rantasalmella ja Sulkavalla esimerkiksi muuntajien kunnostukseen liittyneiden toimenpiteiden yhteydessä. Myös autoilu ja veneily lisäävät öljyvahinkojen riskiä, vaikka

kulkuneuvojen yksittäiset päästöt ovat luonteeltaan vähäisiä. Liikenne ja taloudellinen toimeliaisuus lisää meluhaittojen syntymistä. Näitä on valvontaviranomaisen vaikea ehkäistä ja riskien ehkäiseminen toimijalla itsellään. Informaatio-ohjauksella voidaan kiinnittää huomiota yleiseen huolellisuuteen ja ennaltaehkäisyyn.

Matkailu aiheuttaa luontoreittien kulumista ja lisää roskien päätymistä ympäristöön, mutta näitä voidaan ennaltaehkäistä tiedottamisella ja huolellisesti suunnitellulla jätehuollolla. Ongelmia aiheutuu myös jätelain rikkomisesta ja laajojen alueiden siisteyden valvomisen vaikeudesta. Kuntalaiset ja vapaa-ajan asukkaat auttavat viranomaista ongelmakohtien havaitsemisessa. Oman kategorisen riskin muodostaa vanhat kaatopaikat, mutta näiden päästöjä seurataan jälkivalvonnalla.

2.3 Vesi- ja jätehuolto

2.3.1 Rantasalmi

Rantasalmen vesihuollosta vastaa Järvi-Saimaan Palvelut Oy. Puhtaan veden tuotannossa käytetään pohjavettä, joka otetaan Rantasalmella kolmesta eri pohjavesialueesta; Kaukalovuori, Ruutana ja Kupiala. Vuonna 2021 toimitetun puhtaan veden määrä oli noin 164 990 m³. Veden laadun valvonnasta vastaa terveydensuojeluviranomainen. Jätevedet puhdistetaan Rantasalmen kirkonkylän jätevedenpuhdistamolla, joka on vuonna 1980 perustettu biologis-kemiallinen jälkisaostuslaitos. Vuonna 2021 jätevettä oli käsitelty 104 046 m³. Rantasalmen alueella on yhdeksän vesiosuuskuntaa; Asikkalan vesiosuuskunta, Kerisalon vesiosuuskunta, Kolkontaipaleen vesiosuuskunta, Leislahden vesiosuuskunta, Mustalahti – Porosalmi vesi- ja viemäriosuuskunta, Osikonmäen vesiosuuskunta, Tornioniemen vesiosuuskunta, Tervajoen vesiosuuskunta, ja Tuusmäen vesiosuuskunta. Mustalahti – Porosalmen vesi- ja viemäri-vesiosuuskunnalle on vahvistettu vesihuoltolain (119/2001) 8 §:n mukainen toiminta-alue. Myös Rantasalmen vesihuoltolaitokselle on vahvistettu toiminta-alue vuonna 2022.

Rantasalmen kunta kuuluu Savonlinnan alueelliseen jätelautakuntaan ja alueen jätehuollosta vastaa Savonlinnan jätehuolto Oy. Asumisessa syntyvät bio- ja pakkausjätteet ovat kunnallisessa jätteenkuljetuksessa asteitta heinäkuusta 2023 eteenpäin. Muilta osin kiinteistön haltija järjestää jätteenkuljetuksen itse. Rantasalmella on pienjäteasema, joka ottaa kerran viikossa vastaan yksityisten ja yritysten pienjätekuormia.

2.3.2 Sulkava

Sulkavan vesihuollosta vastaa Järvi-Saimaan palvelut Oy. Päätoimiset vesihuoltolaitokset sijaitsevat Sulkavan kirkonkylällä ja Lohikoskella. Ne saavat vetensä Kirkkokankaan ja Siikajärvenniemen pohjavesialueilta. Vuonna 2021 puhdasta vettä on toimitettu 61 556 m³ ja jätevettä laskutettu 54 188 m³. Jätevedet puhdistetaan Sulkavan kirkonkylän jätevedenpuhdistamolla, joka on vuonna 2003 perustettu kaksilinjainen bioroottorilaitos. Molemmille vesihuoltolaitoksille on vahvistettu toiminta-alue vuonna 2004.

Sulkavan kunta on osa Savonlinnan alueellista jätelautakuntaan ja on sitoutunut noudattamaan lautakunnan antamia jätehuoltomääräyksiä vuodesta 2024 alkaen. Alueella jätehuollosta vastaa Savonlinnan jätehuolto Oy ja menettely siten vastaa edellä mainittua. Sulkavalla toimii kaksi pienjäteasemaa, johon voi tuoda erilaisia jätelajeja.

2.3.3 Vesi- ja jätehuollosta aiheutuvat riskit ja toimenpiteet riskien ehkäisemiseksi

Vesihuollon riskit perustuvat yleensä vahinkoihin, onnettomuuksiin, ilkevaltaan, virheelliseen toimintaan, poikkeuksellisiin sääolosuhteisiin tai luonnonvaaroihin.⁸ Varsinkin ilmastonmuutoksen seuraukset joko kuivuuden tai tulvien muodossa voivat vaikuttaa pohjavesien käyttöön heikentävästi.⁹ Viime vuosina vesihuollon ongelmat ovat olleet väärinkytkenät inhimillisen virheen vuoksi sekä ohijuoksutukset tulvahuippujen aikaan. Ympäristölle ja vesistölle oman riskiryhmänsä muodostavat verkoston ulkopuoliset jätevesijärjestelmät, joiden päästöt voivat aiheuttaa haitallisten bakteerien päätymistä vesistöön sekä ravinnekuormitusta. Näiden valvonta on haastavaa ja jättää vastuun jätevesijärjestelmän omistajalle itselleen.

Jätehuollon riskit liittyvät liikenneonnettomuuksiin, laittomiin kuljetuksiin ja roskaamiseen joko kuntalaisten omilla kiinteistöillä tai syrjäisillä alueilla, jossa suojassa katseilta voi jättää luontoon hankalaksi koetut jätteet. Kiinteistöjen roskaantumista pyritään torjumaan järjestämällä katselmuksia ongelmapaikkojen löytämiseksi. Myös kuntalaiset ilmoittavat lainvastaisesta toiminnasta kuten hylätyistä ajoneuvoista.

⁸ Suomen ympäristökeskus 2006 s. 67

⁹ Silfverberg 2017, s. 7

2.4 Vesistöt

2.4.1 Rantasalmi

Rantasalmen vesistöt kuuluvat [Vuoksen vesienhoitoalueeseen](#). Rantasalmen kunnan alueella on kaikkiaan 83 vesistöä, joista suurimmat ovat Haukivesi (56 043 ha), Kolkonjärvi (2 092 ha), Tuusjärvi (1 561 ha) ja Alaset (984 ha). Rantasalmen kunnan alueella 23 vesistöä on luokiteltu ekologisen tilan osalta. Alueen vesistöistä valtaosa on ekologiselta luokitukseltaan erinomaisia tai hyviä (n=17). Tyydyttävässä tilassa on viisi vesistöä (Haukiveden Siitinselkä-Vuoriselkä, Pieni Raudanvesi, Suuri Raudanvesi, Pahakkalanjoki, Kotkanjärvi) ja välttävässä tilassa yksi vesistö (Kosulanlampi). Rantasalmen lähivedet ovat merkittävässä määrin maatalouden, mutta myös metsätaloustoimenpiteiden ja muun ihmistoiminnan (puhdistetut jätevedet ym.) kuormittamia.

2.4.2 Sulkava

Myös Sulkavan vesistöt kuuluvat Vuoksen vesienhoitoalueeseen (ks. edellinen linkki). Sulkavan kunnan alueella on kaikkiaan 249 vesistöä, joista suurimmat ovat Lohijärvi (660 ha), Kyrsyänjärvi (651 ha) ja Kulkemus (583 ha). Sulkavan kunnan vesistöistä 38 on ekologisesti luokiteltu ja alueen kaikki luokitellut vesistöt ovat ekologiselta tilaltaan erinomaisia tai hyviä. Nykyisen tilan ylläpitäminen vaatii kuitenkin toimenpiteitä ja seuranta.

2.4.3 Vesistöihin kohdistuvat riskit ja toimenpiteet riskien ehkäisemiseksi

Vaikka vesistöjen tila on parantunut vuosien varrella varsinkin tehtaiden päästöihin kohdistuvien toimenpiteiden johdosta, on tilalle tullut uusia riskejä, joiden tunnistaminen ja hallinta ovat huomattavasti hankalampaa. Maatalous kaikissa muodoissaan aiheuttaa vesistöille ravinnekuormitusta kuten myös metsätalous. Kun tähän yhdistetään ilmastonmuutoksen aiheuttama vesistöjen lämpeneminen, ovat meidän vesistöt suuren muutospaineen alla. Vedet tummuvat ja niiden lajisto muuttuu sekä leväkukintojen todennäköisyys kasvaa. Ainoastaan ennallistamalla vesistöjä ja soita voidaan osaa ongelmista ehkäistä. Samoin voidaan kannustaa hoitokalastukseen. Ilmastonmuutos kasvattaa myös tulvien ja kuivuuden toistuvuutta.

2020-luvulla on tunnistettu mikromuovien koko ekosysteemin läpäisevä läsnäolo, jonka pitkäaikaisvaikutuksia ei kuitenkaan tunneta. Näiden vähentämiseen liittyvää tekniikkaa tutkitaan ja kannustetaan käyttämään.¹⁰ Vastaavasti lääkejäämät ovat toinen ongelma, joihin on tartuttu, mutta johon ei ole vielä kaiken kattavia puhdistuskeinoja eikä näidenkään vaikutuksista ole täydellisiä tietoja. Jätevesijärjestelmät voivat myös kuormittaa vesistöjä kuten myös vesiliikenne ja kalankasvattamot.

¹⁰ Aiheesta esimerkiksi Viitala ym. 2022.

2.5 Pohjavedet

Pohjavesialueiden määrittäminen ja luokittelu perustuvat hydrogeologisiin tekijöihin, joihin kuuluvat muun muassa maa- ja kallioperän ominaisuudet sekä virtaussuunnat. Pohjaveden määrittelystä ja luokittelusta on säädetty vesienhoidosta ja merienhoidosta annetun lain (1299/2004) luvussa 2 a (1263/2014), jonka mukaan ELY-keskus jakaa pohjavesialueet ominaisuuksiensa perusteella kolmeen eri luokkaan:

- 1) I vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue, jonka vettä käytetään tai jota on tarkoitus käyttää yhdyskunnan vedenhankintaan taikka talousvetenä enemmän kuin keskimäärin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai yli viidenkymmenen ihmisen tarpeisiin
- 2) 2 muu vedenhankintakäyttöön soveltuva pohjavesialue, joka pohjaveden antoisuuden ja muiden ominaisuuksiensa perusteella soveltuu I-luokassa tarkoitettuun käyttöön
- 3) E pohjavesialue, jonka pohjavedestä muun lainsäädännön nojalla suojeltu merkittävä pintavesi- tai maaekosysteemi on suoraan riippuvainen.

Lain muutosta edeltävä jäsentelysystematiikka on edelleen rinnakkaisena voimassa, kunnes kaikki pohjavesialueille tehtävät tarkistukset ovat valmistuneet. Rantasalmella sekä Sulkavalla ovat käytössä uudet luokittelut. Kaikkien pohjavesien kemiallinen ja määrällinen tila on hyvä.

Kunta	Pohjavesialue	Luokka	Paikan tunnus	Kokonaispinta-ala km ²
Rantasalmi	Kaukalovuori	I	0668108	2,14
	Kupiala	I	0668102	1,1
	Ritokangas	2	0668103	0,81
	Ruutanaharju	I	0668101	2,22
Sulkava	Hympyrängas	2	0676810	3,16
	Iijärvenkangas	2	0676804	1,33
	Juurikkakangas	2	0676811	0,75
	Kirkkokangas	I	0676805	4
	Rauhanniemi	2	0676802	1,24
	Siikajärvenniemi	I	0676813	1,24
	Syrjienniemi	2	0676807	1,19
	Syvänlahdenkangas	2E *)	0676812	1,85
	Vilkaharju	I	0676801	0,65

Taulukko I. Rantasalmen ja Sulkavan pohjavesialueet. Tiedot on kerätty Hertta-palvelusta.

*) Syvänlahdenkangas on osa metsälain (1093/1996) 10 §:n perusteella suojellun suon tihkupintaa.

Rantasalmelle on vahvistettu [kolme \(osittain\) voimassaolevaa pohjavesien suojelusuunnitelmaa](#). Ensimmäinen pohjavesien suojelusuunnitelma laadittiin vuonna 2003 ja se koski Kupialaa ja Ruutananharjua. Ruutananharjun osalta on laadittu uusi suunnitelma vuonna 2012. Lisäksi vuonna 2011 on laadittu Kaukalonvuoren suojelusuunnitelma.

Sulkavalle on vastaavasti laadittu kaksi (osittain) voimassa olevaa suojelusuunnitelmaa (ks. edellinen linkki). Ensimmäinen vuonna 2003 laadittu suojelusuunnitelma koski Kirkkokangasta, Vilkaharjua, Rauhaniemeä ja Siikajärvenniemeä. Vuonna 2012 asiakirja päivitettiin Rauhaniemen ja Kirkkokankaan osalta.

3.5.1 Riskit pohjavedelle ja toimenpiteet riskien ehkäisemiseksi

Riskit ja toimenpiteet on käsitelty kattavasti suojelusuunnitelmissa, mutta käymme karkeasti näiden sisällön tässä yhteydessä. Ilmastomuutoksella on arvioitu olevan vaikutuksia pohjavesien kiertoon ja täydentymiseen. Näihin vaikuttaa toisaalta tyhjentävästi pitkät, kuivat kesäjaksot ja täydentävästi talvisadanta roudan uupuessa. Varsinkin erityisen kuivina kesinä voi pohjaveden laatu heiketä voimakkaasti happipitoisuuden vähetessä ja raudan, mangaanin sekä muiden metallien liukenemisen seurauksena. Pintavesiä voi päätyä kaivoihin aiheuttaen kemiallista ja mikrobiologista laadun heikentymistä. pintavesiä voi päätyä pohjavesiin myös tulvien seurauksena. Todellinen vaikutus on riippuvainen siitä, minkälaiseen ilmastoskenaarioon päädymme.¹¹ Kansallisella tasolla on ryhdytty korjaamaan putkiverkostoa veden säästämiseksi, ja kaivon huolellisella suunnittelulla sekä riskeistä tiedottamisella ehkäistään haitta-aineiden kulkeutumista kaivoveteen.

Tunnistettuja riskejä on jo päättäneiden ja voimassaolevien yritystoimintojen päästöt, öljysäiliöt, viemäriverkostojen kunto sekä liittymättömyys verkostoon, liikenne, teiden ylläpito, vaarallisten aineiden kuljetukset, maa-ainesten otto, muuntajat ja maa- ja metsätalous. Näihin ratkaisuna on ohjata toimintoja pohjavesialueiden ulkopuolelle ja huolehtia riittävästä suojakeinoista.

2.6 Luonnonsuojelu- ja muut merkittävät alueet

2.6.1 Natura-alueet

Natura 2000-verkosto on EU:n luontodirektiivin perusteella joko lintudirektiivin mukainen SPA-alue (Special Protection Area) tai erityisten suojelutoimien alue eli SAC-alue (Special Areas of Conservation). Näiden perustamismenettelyt ovat olleet erilaiset, mutta näitä koskevat samat

¹¹ Veijalainen ym. 2019 s. 18

luonnonsuojelulain (9/2023) säännökset.¹² [Yksityiskohtaiset tiedot alueista ja suojeluperusteista löytyvät Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämästä paikkatietoaineistosta.](#) Rantasalmen kunnan alueelle osuu myös pieni osa Vuotsinsuon SAC-alueesta, joka muutoin kuuluu Joroisten kunnan alueelle. Natura-alueet ovat osittain päällekkäisiä luonnonsuojelualueiden kanssa.

Kunta	Kohde	Tyyppi	Koko
Rantasalmi	Haapalahden niitty	SAC	0,4 ha
	Haapalahden ranta	SAC	3,4 ha
	Hevonniemi	SAC	6 510 ha
	Kosulanlampi – Pieni Raudanvesi	SPA	262 ha
	Lehmilammen lehdot	SAC	10 ha
	Linnansaari	SAC	26 546 ha
	Putkilahti - Ruskeaperä	SAC/SPA	698 ha
	Tornioniemi	SAC/SPA	47 ha
	Vaahersalonlampi	SAC/SPA	149 ha
		Yht.	33 527,8 ha
Sulkava	Katosselkä – Tolvanselkä	SAC	13 288 ha
	Kukkosenkorpi	SAC	5 ha
	Pihlajavesi	SAC	36 737 ha
	Ruokolahden metsä	SAC/SPA	14 ha
	Rutkanlahden metsät	SAC	35 ha
	Sulkavan ja Punkaharjun vanhat metsät	SAC	416 ha
	Vilkaharju	SAC	160 ha
		Yht.	50 655 ha

Taulukko 2. Rantasalmen ja Sulkavan kuntien Natura 2000 –kohteet.

2.6.2 Luonnonsuojelualueet

Luonnonsuojelulain 42 §:n mukaan luonnonsuojelualueita ovat 1) kansallispuistot, 2) luonnonpuistot, 3) valtion muut luonnonsuojelualueet ja 4) yksityiset luonnonsuojelualueet. Suurin osa määrällisesti Rantasalmen ja Sulkavan luonnonsuojelualueista on yksityisten suojelemia alueita. Ne voivat olla maanomistajien, kuntien, seurakuntien yms. perustamia. Lisäksi on olemassa METSO-ohjelma, jolla voidaan rauhoittaa metsäluontoa metsälain 10 §:n mukaisesti. Luontotyytit suojellaan LSL 64 §:n perusteella. Ne ovat vesi- tai maa-alueita, joilla on kullekin alueelleen tyypilliset ympäristöolot ja joiden suojelu harvinaisuuden perusteella on elintärkeää. Alueet ovat laskettu digitaalisesti ArcGis-

¹² Suunnitelma kirjoitetaan 01.06.2023 voimaan astuvan luonnonsuojelulain perusteella.

ohjelmalla.¹³ Eri suojelutyypit voivat olla keskenään päällekkäisiä, joten todellinen suojeltu ala on pienempi kuin taulukossa yhteenlaskettu summa. Yksittäisen luonnonsuojelualan sijainnin löydät esimerkiksi [paikkatietoikkunasta](#).

Kunta	Kohde	Suojeluperuste	Koko
Rantasalmi	Alajoki, Alajoen Luhta I, II ja III	YSA ¹	10,8 ha
	Alasen rantakankaan luonnonsuojelualue	YSA	1,6 ha
	Eeron puisto	YSA	4,5 ha
	Harjulan sararäme	YSA	1,7 ha
	Hevonniemen luonnonsuojelualue	MH	97,8 ha
	Hukkavaara 3:37 ja Nykälä 3:31	YSA	5,4 ha
	Huttusen yhteismetsä	YSA	4,6 ha
	Huvilan korven luonnonsuojelualue	YSA	11,5 ha
	Jauhekiven Tiiraluoto	YSA	0,1 ha
	Jännevuoren luonnonsuojelualue	YSA	1,0 ha
	Kaarna	YSA	0,1 ha
	Keriharjun luonnonsuojelualue	YSA	0,9 ha
	Kinnunmäen luonnonsuojelualue	YSA	3,8 ha
	Korholansaaren luonnonsuojelualue	YSA	10,3 ha
	Korvolinvuoren luonnonsuojelualue	YSA	6,5 ha
	Lajuniemen luonnonsuojelualue	YSA	7,6 ha
	Lajunsuon luonnonsuojelualue	MH ²	74,1 ha
	Lehmilammen lehtojen luonnonsuojelualue, Lehmilammenlehto I	YSA	8,7 ha
	Lehmilammenvuoren luonnonsuojelualue	YSA	4,1 ha
	Lehmusniemen luonnonsuojelualue	YSA	4,1 ha
	Linnansaaren kansallispuisto	Kansallispuisto	8901,2 ha
	Luhtapalsta	YSA	0,6 ha

¹³ Laskelman tuotti Erik Yli-Kovero asiakirjan laatijan pyynnöstä.

	Metsolan luonnonsuojelualue	YSA	17,5 ha
	Muntin luonnonsuojelualue	YSA	4 ha
	Norppa Taskisen Puisto	YSA	17,0 ha
	Parkumäen lehto ja rinnelehto	YSA	5 ha
	Petroniemen luonnonsuojelualue	YSA	4,3 ha
	Puikonniemen rantasuot	YSA	21,2 ha
	Putkilahti-Ruskeaperä, -Suuriranta, -Koskela	YSA	268,5 ha
	Putkilahden-Ruskeaperän luonnonsuojelualue	MH	372 ha
	Tornioniemen luonnonsuojelualue	MH	9,8 ha
	Tulilahti	YSA	0,4 ha
	Tuhkulan luonnonsuojelualue	YSA	3,2 ha
	Rasharjun-Kavauksen luonnonsuojelualue	YSA	4,1 ha
	Saksanniemi	YSA	7,1 ha
	Vaahersalonlampi	YSA, MH	132 ha (4,9 ha)
	Vaajalahden tervaleppäkorpi	LTA	0,2 ha
	Veikonkallion ja Heikinkallion luonnonsuojelualue	YSA	3,9 ha
	Vihreä velho Menninkäinen	YSA	23,8
	Vuotsinsuon luonnonsuojelualue	MH	50,2
		Yhteensä	10 110 ha
Sulkava	Eenokin kallion luonnonsuojelualue	YSA	1,9 ha
	Enonveden-Rutkanlahden luonnonsuojelualue	MH	61 ha
	Harjakaarten luonnonsuojelualue	YSA	27,1 ha
	Hosan luonnonsuojelualue	YSA	20,4 ha
	Jyrkkärannan luonnonsuojelualue	YSA	1,7 ha
	Katosselän–Tolvanselän luonnonsuojelualue	MH	25 ha
	Keiturinsaaren luonnonsuojelualue	YSA	1,0 ha

	Kukkarlahden luonnonsuojelualue	MH	10 ha
	Korteniemen luonnonsuojelualue	YSA	2,8 ha
	Kortevuoren luonnonsuojelualue	YSA	11,7 ha
	Kukkosenkorven luonnonsuojelualue	MH	5 ha
	Linnavuori-Enonvesi 1/00 ja 2/00	YSA	26,6 ha
	Lohikosken luonnonsuojelualue	MH	339 ha
	Majavakallion luonnonsuojelualue	YSA	4,8 ha
	Majoonkankaan luonnonsuojelualue	MH	19 ha
	Mäntylän luonnonsuojelualue	YSA	2,9 ha
	Naparin rinnelehto	YSA	1,6 ha
	Oravanhiekanniemi	YSA	24,2 ha
	Oulunsaaren luonnonsuojelualue	YSA	60,1 ha
	Pahalammen ja Pytjyynlahden luonnonsuojelualue	YSA	8,2 ha
	Paskolammin purolehdon luonnonsuojelualue	YSA, MH	2,1 ha
	Patavuoren metsä	YSA	2,3 ha
	Patasaaren luonnonsuojelualue	YSA	3,0 ha
	Peräkorven luonnonsuojelualue	MH	3 ha
	Pihlajaveden luonnonsuojelualue	MH	27 ha
	Rinteen puronvarsilehto	YSA	0,6 ha
	Ruokolahden metsän luonnonsuojelualue	MH	15 ha
	Rutkanlahden luonnonsuojelualue	YSA	16 ha
	Saapasaaren luonnonsuojelualue	YSA	3,4 ha
	Tirluhdan luonnonsuojelualue	YSA	0,7 ha
	Tuomelan purolehto	YSA	1,1 ha
	Ukonsaaren suojelualue	YSA	1,9 ha
	Vihavaisten luonnonsuojelualue	YSA	28,1 ha
	Vilkaharjun luonnonsuojelualue	YSA	149,8 ha
	Vänkäläisensaaren suojelualue	YSA	34,9 ha
	Vänkäläisensaaren lehmusmetsiköt 1, 2-3, 4	LTA	2,2 ha

	Vänkälänjärven länsipuoliset lehmus- metsiköt 1 ja 2	LTA	1,03 ha
	Vänkäläisensaaren pohjoinen lehmus- metsikkö	LTA	0,7 ha
	Vänkäläisensaaren Syvälahden lehmusmetsikkö	LTA	1,0 ha
		Yhteensä	947,8 ha

Taulukko 3. Rantasalmen ja Sulkavan luonnonsuojelualueet. Tiedot kerätty SYKEen avoimesta datasta.

- 1) Yksityinen suojelualue
- 2) Muu luonnonsuojelualue (valtion)
- 3) Luontotyyppin suojelualue

2.6.3 Arvokkaat kallioalueet

Kallioalueita Etelä-Savossa on inventoitu 2000-luvun alkupuolella tarkoituksenaan turvata kyseisten alueiden yhtenäinen suojelu. Maa-aineslain (555/1981) mukaisen luvan yhtenä ehtona on, ettei siitä aiheudu kauniin maisemakuvan turmeltumista, luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutumista tai huomattavia tai laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia luonnonolosuhteissa. Selvityksellä on ohjeistava vaikutus lupia myönnettäessä. Arvoluokat 1-4 ”kallioalueet sisältävät sellaisia biologisia, geologisia tai maisemallisia arvoja, joilla on valtakunnallista tai muutoin huomattavaa merkitystä luonnonsuojelun kannalta.”¹⁴ [Yksityiskohtaiset tiedot löytyvät täältä.](#)

Kunta	Kohde	Arvoluokka	Koko
Rantasalmi	Mähölänniemi	4	16 ha
	Poronsalmen kalliot	3	319 ha
	Hätäjoenkallio	4	26 ha
	Hevonniemi	2	1806 ha
Sulkava	Pisamalahden Linnavuori	2	81 ha
	Oksavuori - Viidanmäki	3	165 ha
	Palovuori	3	26 ha
	Haukkavuori	4	18 ha
	Koivuori	4	25 ha
	livuori - Haudansalmenvuori	4	55 ha

Taulukko 4. Rantasalmen ja Sulkavan arvokkaat kallioalueet

¹⁴ Husa – Teeriaho, 2007 s. 8

2.6.4 Muita huomioitavia seikkoja

Maakuntakaavassa on vahvistettu mm. valtakunnallisesti tärkeitä kulttuuriympäristöjä, maa-ainesten ottoon kohdennettuja alueita ja yksittäisiä suojelukohteita. [Kaavaa voi tarkastella tästä.](#) Rantasalmella ja Sulkavalle molemmille on vahvistettu yksi luonnonmuistomerkki, mutta näiden olemassaolo on tällä hetkellä epävarmaa hyvin vanhan merkinnän vuoksi. Kevään 2023 aikana saadaan varmistus ja tarvittaessa tehdään päätös näiden lakkauttamisesta. [Molempien kuntien alueella on lukuisia muinaismuistokohteita.](#)

2.6.5 Riskit luonnonympäristöille

Vaikka kunnan viranomainen ei toimi luonnonsuojelulain mukaisena valvontaviranomaisena, on kunnalla uuden luonnonsuojelulain II §:n mukaan velvollisuus edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja maisemansuojelua alueellaan. Lisäksi hallintolaissa säädetään viranomaisen velvollisuudesta pyrkiä edistämään yhteistyötä.

Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen on ollut kasvava trendi tehdyistä toimenpiteistä huolimatta ja ilmastonmuutos vahvistaa tätä luontokatoa. Myös erilaiset tahalliset ja tahattomat ihmisten tekemät teot voivat aiheuttaa luontovahinkoja. Ongelmallisia ovat erilaiset vieraslajit, joiden torjuntaan tarvitaan kaikkien kuntalaisten panosta.

3. Valvottavat kohteet

3.1 Määräaikaistarkastuksien alaiset toiminnot

Määräaikaistarkastuksia tehdään ympäristönsuojelulain mukaisiin lupa-, ilmoitus- ja rekisteröintikohteisiin. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvat maa-aineslain nojalla myönnettyt luvat.

YSL 27 § ja YSL II 5 a §	Kohteiden määrä	% Kaikista kohteista
Ampumarata	2	5 %
Ampumarata (alle 10 000 l/v)	1	2 %
Eläinsuojat	29	66 %
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän ainesten otto	8	20 %
Moottoriurheilurata	1	2 %
Polttoaineen jakelu ¹⁾	2	5 %

Yhteensä	43	100 %
-----------------	-----------	--------------

l) Sijaitsevat pohjavesialueella ja ovat ympäristölupavelvollisia 28.2 § perusteella

YSL 116 § ja JL 100 §	Kohteiden määrä	% Kaikista kohteista
Energiantuotanto	1	14 %
Kiinteät betoniasemat ja betonituotetehtaat	3	43 %
Jätteenkeräys	1	14 %
Polttoaineen jakelu	2	29 %
Yhteensä	7	100 %

MAL 4 §	Kohteiden määrä	% Kaikista kohteista
Ainoastaan MAL	16	67%
Yhteislupa	8	33%
Yhteensä	24	100 %

Taulukko 5. Rantasalmen ja Sulkavan alueella luvan, ilmoituksen tai rekisteröinnin perusteella valvottavat kohteet.

3.2 Valvontakäytännöt onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa

Rantasalmen ympäristölautakunnalla ei ole erillistä sisäistä ohjetta, mitä noudatetaan onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa. Näissä noudatetaan mitä YSL 169 §:ssä ja 186 §:ssä on erikseen säädetty.

Haitta- ja rikkomustilanteissa viranomaisen voi antaa ensin 179 §:n mukaisen kehotuksen, jonka jälkeen valmistellaan 175 ja 176 §:ssä tarkoitettu hallintopakkoasia. Valvontaviranomaisen on valvottava, että kehotusta ja hallintopakkoasiassa annettua kieltoa tai määräystä noudatetaan.

3.3 Muut valvontatoimenpiteet

Ympäristönsuojelulain mukaan toiminnanharjoittajan on ilmoitettava kirjallisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tietyistä toiminnoista. Näitä ovat melua ja tärinää aiheuttava tilapäinen toiminta (YSL 118 §), koeluonteinen toiminta (YSL 119 §) sekä poikkeustilanteet muussa kuin luvanvaraisessa tai rekisteröitävässä toiminnassa (YSL 120 §).

Haja-asutusalueen jätevesien käsittelylle on asetettu vaatimuksia ympäristönsuojelulain (527/2014) ja Valtioneuvoston asetuksessa talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (157/2017). Pohjavesialueilla ja alle 100 metrin etäisyydellä vesistöistä sijaitsevien rakennusten, ennen vuotta 2004 voimassa olleisiin rakentamisajankohdan mukaisiin vaatimuksiin tai myönnettyyn rakennuslupaan perustuvien käyttökuntoisten jätevesijärjestelmien tuli täyttää ympäristönsuojelulaissa, hajajätevesiasetuksessa ja kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä asetutut vaatimukset 31.10.2019 mennessä. Muilla alueilla sijaitsevien jätevesien käsittelyjärjestelmien on täytettävä puhdistusvaatimukset muun remontin yhteydessä. Lisäksi kiinteistön omistajan tai haltijan on mahdollista hakea kunnan määräämältä viranomaiselta poikkeamista jätevesien käsittelyvaatimuksista enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Edellytyksenä on, että jätevesistä ympäristöön aiheutuvaa kuormitusta voidaan pitää huomattavan vähäisenä tai että edellytetyt toimet ovat kiinteistön haltijalle kohtuuttomat.

Nitraattiasetuksen (1250/2014) mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tulee tehdä ilmoitus kuivalannan ja orgaanisten lannoitevalmisteiden varastoinnista aumassa sekä kuivalannan varastoinnista aumassa poikkeustilanteissa (1250/2014). Aumaukset tarkistetaan tarvittaessa.

Vesilain (587/2011) valvontaviranomaisia ovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ELY-keskus. Vesilain mukaisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ojitusta koskevat erimielisyydet, jotka eivät edellytä lupaa tai joita ei käsitellä ojitustoimituksessa.

Jätteen ammattimaisesta keräyksestä on tehtävä jätelain (646/2011) mukaan ilmoitus jätehuoltorekisteriin merkitsemisestä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, mikäli toiminnalla on ympäristölupa. Jätelain mukaiseen valvontaan kuuluu lisäksi mm. roskaantumisen ehkäiseminen ja jätehuollon asianmukaisen järjestämisen valvonta.

Maa-aineslain noudattamista valvoo kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Tarkastuksilla ja mittauksilla valvotaan maa-aineslupan lupamääräysten noudattamista.

Ympäristönsuojelulain 180 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen perusteella antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräys ei voi koskea luvanvaraista toimintaa eikä rekisteröitävää toimintaa.

4. Valvottavien kohteiden riskinarviointi

Riskinarviointi tehdään noudattamalla ympäristöministeriön ohjetta sekä löyhästi POA-menetelmää.¹⁵ Valvontaluokituksessa myötäillään Etelä-Savon ELY-keskuksen¹⁶ vastaavaa luokitusta yhtenäisen linjan saavuttamiseksi eli kohteet jaetaan luokkiin I – 4, joista I edustaa suurinta suhteellista riskiä ja 4 pienintä. Riskinarvioinnissa noudatetaan soveltuvin osin YSA 29 §:ä, vaikka se ei koske kunnallista valvontaviranomaista. Edellä mainitussa pykälässä edellytetään huomioimaan muun muassa seuraavaa:

- 1) toiminnan mahdolliset ja tosiasialliset vaikutukset ihmisen terveyteen ja ympäristöön ottaen huomioon päästötasot ja -tyypit, onnettomuusriski sekä paikallisen ympäristön herkkyys;
- 2) ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten, etenkin lupa- ja ilmoituspäätöksiin sisältyvien määräysten, noudattaminen toiminnassa;

Valvontaluokkien määritelmät¹⁷:

VL 1 = määräaikaistarkastus kerran vuodessa

VL 2 = määräaikaistarkastus kerran kahdessa vuodessa

VL 3 = määräaikaistarkastus kerran kolmessa vuodessa

VL 4 = määräaikaistarkastus otantaperusteisesti kerran lupakaudessa, kuitenkin vähintään kerran 5-10 vuodessa.

Otanta tehdään ympäristöministeriön ohjeistuksen mukaisesti, jotta kaikki kohteet tulisivat tarkistettua kerran suunnitelmakaudessa.¹⁸ Suurin osa valvottavista kohteista on ennalta-arvioiden riskiluokitukseltaan samankaltaisia. Asiakirjan loppuun koottu riskinarvioinnissa käytetyt matriisit, jotka on luotu Helsingin kaupungin tekemän valvontaohjelman pohjalta.¹⁹ Ensin kohteet on lajiteltu toiminta-alakohteiseen riskiluokkaan ja tämän jälkeen on huomioitu esimerkiksi herkästä sijainti.

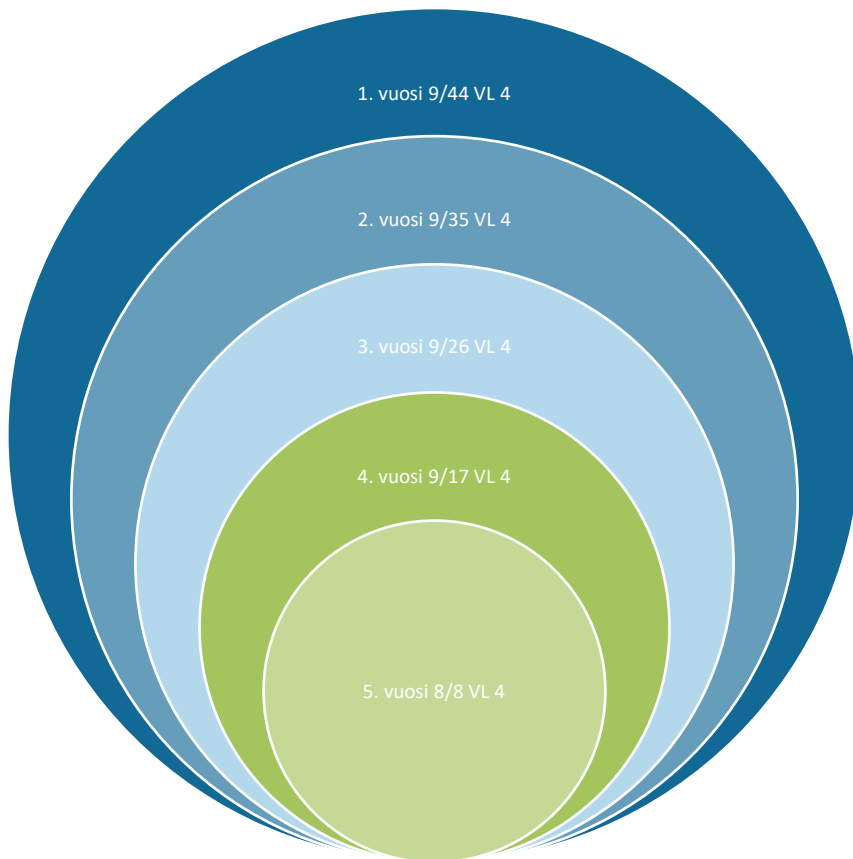
¹⁵ Ympäristöministeriö 2016, s. 122

¹⁶ Valvontasuunnitelma oli laadittu Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon ELY-keskusten yhteistyönä

¹⁷ Määritelmät vastaavat Etelä-Savon ELY-keskuksen hyväksymää valvontasuunnitelmaa.

¹⁸ Ympäristöministeriö 2016, s. 124

¹⁹ <http://dev.hel.fi/paatokset/media/att/3b/3b2625731996f0619f258177c9a8ddceba45bb5d.pdf>

Kuva 1. Otanta

Kuva on laadittu Ympäristöministeriön mallin perusteella. Ensimmäisenä vuonna tarkastetaan 9 kohdetta 44 kohteesta, jotka on luokiteltu neljanteen valvontaluokkaan. Seuraavana vuonna valitaan tarkistamattomista 35 kohteesta vastaavasti 9 kohdetta. Sykli jatkuu niin, että viiden vuoden aikana kaikissa VL 4 kohteissa käydään vähintään kerran. Muiden valvontaluokkien malli samankaltainen, mutta sykli on eri.

5. Valvontaohjelman laatiminen ja toteutumisen arviointi

Valvontaohjelma päivitetään kerran vuodessa tammikuussa ja on yhteenveto-osuudeltaan julkinen.

Valvontaohjelman toteutuminen arvioidaan vuosittain helmikuussa. Huomioon otetaan toteutuneiden valvontakäyntien määrän lisäksi valvontakäyntien laatu ja vaikuttavuus. Toteutumisen yhteydessä kootaan yhteenveto myös muista edellisen vuoden valvontatoimenpiteistä.

Toiminnanharjoittajalla on oikeus saada tietoonsa valvontaluokka ja perusteet sen määräytymiselle.

6. Valvontatoimenpiteet ja valvonnan maksullisuus

6.1 Toimenpiteet

Määräaikaistarkastukset ovat suunnitelmallisen valvonnan ensisijainen työväline. Tarkastuksen väli määräytyy riskinarvioinnin perusteella (ks. kohta 4). Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilmoitusten, valitusten ja aiemmin havaittujen epäkohtien johdosta.

Myönnettäessä uutta lupaa, tehdään alkutarkastus, jossa todetaan toiminnan määräysten ja lainmukaisuus.

Tarkastuksessa noudatetaan hallintolain (434/2003) 39 §:ä. Tarkastuksen alkamisen ajankohdasta ilmoitetaan etukäteen tarkastuksen kohteelle, jollei ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoituksen toteutumista. Edellä tarkoitettulla asianosaisella on oikeus olla läsnä tarkastuksessa sekä esittää mielipiteensä ja kysymyksiä tarkastukseen liittyvistä seikoista. Tarkastuksesta laaditaan viipymättä tarkastuskertomus, josta tulee käydä ilmi tarkastuksen kulku ja tarkastajan tekemät keskeiset havainnot. Tarkastuskertomus on annettava tiedoksi tarkastuksessa läsnäoloon oikeutetulle asianosaiselle. Lisäksi tarkastuskertomus tallennetaan kunnan asiakirjanhallintajärjestelmään.

Tarkastukseen kuuluu yleensä ennakkovalmistelu, keskimääräinen matka-aika, tarkastus, tarkastuskertomuksen laadinta, toiminnanharjoittajan toimintaraporttien lukeminen ja muu tarkastuksen aiheuttama jälkityö.

Valvontaan voi liittyä myös hallintopakkoa. Hallintopakkoja ovat muun muassa toiminnan keskeyttäminen, velvoittaminen ympäristön palauttamiseksi entiselleen ja uhkasakkomenettely. Valvontaan kuuluu osaksi myös erilaisten raporttien ja seurantatietojen tarkastaminen sekä ilmoitusten käsittely.

6.2 Maksullisuus

Ympäristönsuojelulain 205.2 §:ssä säädetään kunnan viranomaisen suorittamien määräaikaistarkastuksen maksullisuudesta. Maksullisuuden ehtona, että kunnassa on laadittuna valvontasuunnitelma ja suunnitelmaan perustuva valvontaohjelma. Rantasalmen (22.11.2021 § 270) ja Sulkavan kunnanhallituksen (15.12.2021 § 72) hyväksymässä ympäristönsuojeluviranomaisen taksassa on säädetty kohdassa IX muusta ympäristönsuojelulain mukaisen asian käsittelystä, johon sisällytetty osaksi valvonta. Hinnaksi on määritetty 60 €/tunti.

Muita maksullisia valvontaan liittyviä toimenpiteitä ovat jätelain 75 §, 125 § tai 126 §:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi tehty tarkastus tai asian käsittely. Hinnaksi on annettu 190 € per toimenpide ja ne koskevat kaikkea toimintaa.

7. Valvonnan organisointi ja resurssit

7.1 Yleiskuva viranomaisesta ja resursseista

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena toimii kunnan ympäristönsuojelun hallinnosta annetun lain (64/1986) 5 §:n 1 momentin mukaan kunnan määräämä toimielin (*kunnan ympäristönsuojeluviranomainen*), jona ei kuitenkaan voi toimia kunnanhallitus. 2 momentin mukaan tehtävien hoito voidaan järjestää yhteistoimintana siten kuin kuntalaissa (410/2015) säädetään. Rantasalmi ja Sulkava ovat tehneet sopimuksen yhteisestä toimielimestä ja ympäristönsuojeluviranomaisena toimii Rantasalmen ympäristölautakunta. Lautakunnassa on kuusi jäsentä, kolme Rantasalmelta ja kolme Sulkavalta. Heille jokaiselle on osoitettu henkilökohtainen varajäsen.

Rantasalmen ympäristölautakunnan toimii seuraavaksi mainittujen lakien tarkoittamana toimielimenä:

- Jätelaki (646/2011): lain tarkoittama valvontaviranomainen
- Kaivoslaki, (621/2011): ympäristöviranomaisen lausunto
- Kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annettu laki (64/1986): ympäristösuojeluviranomainen
- Laki ajoneuvojen siirtämisestä (828/2008): siirtäminen
- Luonnonsuojelulaki (9/2023): luonnon- ja maisemansuojelun edistäminen, luonnonmuistomerkin rauhoittaminen
- Maa-aineslaki (555/1981): lupa- ja valvontaviranomainen
- Maankäyttö ja Rakennuslaki (132/1999): rakennusvalvontaviranomainen
- Maastoliikennelaki (1710/1995): ympäristönsuojeluviranomainen
- Merenkulun ympäristönsuojelulaki (1672/2009): sataman jätehuoltosuunnitelman hyväksyminen
- Ulkoilulaki (606/1973): leirintäalueviranomainen
- Vesihuoltolaki (119/2001): liittymisvelvollisuudesta vapauttaminen
- Vesilaki (264/1961, 587/2011): lupa- ja valvontaviranomainen
- Vesiliikennelaki (463/1996): ympäristönsuojeluviranomainen
- Ympäristönsuojelulaki (527/2014): lupa- ja valvontaviranomainen

Ympäristösihteeri toimii ympäristönsuojeluun liittyvissä tehtävissä ainoana viranhaltijana osaaikaisesti (85 % työajasta) ja jäljelle jäävä osuus on varattu yksityistieavustuksen käsittelyyn (15 % työajasta). Ympäristösihteeri toimii valmistelijana ympäristölautakunnan päätettäväksi vietäville asioille. Ympäristösihteerille on Rantasalmen hallintosäännöllä delegoitu toimivalta käsitellä YSL 118 §:n mukainen melua ja tärinää aiheuttava tilapäisen toiminnan ilmoitus, vähäistä (alle 40 000 m³) maa-

ainesten ottamista koskevat asiat, luvan ehtona olleiden vakuuksien hyväksyminen ja palauttaminen, ajoneuvon siirtäminen, YSL 156 d §:n mukainen poikkeaminen talousjätevesien käsittelystä sekä tarpeen mukaan mahdollisuus siirtää asia takaisin ympäristölautakunnan ratkaistavaksi.

Määräaikaistarkastuksiin on käytettävissä vain osa valvontaan suunnatuista henkilöresursseista, sillä valvontaan liittyy myös muita tarkastuksia sekä muun ohella raporttien ja tarkkailutulosten tarkistamista.²⁰ Suurin osa ympäristöasioiden käsittelyyn varatusta ajasta menee lupahakemusten ja ilmoitusten käsittelyyn ja valmisteluun, yleiseen neuvontaan ja ohjaukseen, yleisöilmoitusten perusteella esiin nousseiden hallintoasioiden käsittelyyn sekä muuhun oheistoimintaan, jolloin määräaikaistarkastuksille varattu työaika jää vähäiseksi.

Nimike	Työaika ympäristönsuojelussa	Työaika valvontatehtävissä
Ympäristösihteeri	0,85 htv	0,25 htv

Taulukko 6. Arvio käytettävissä olevista resursseista.

7.2 Yhteistyöryhmät

Valvontaohjelman toteuttamisessa ei ole suunnitteilla yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa, mutta tätä toteutuu vähäisissä määrin. Luvanvaraisten, myönteisen ilmoituspäätösten saaneiden ja rekisteröitävien toimintojen osalta toimivaltaisuus on selkeää, vaikka samoihin toimintoihin kohdistuu eri viranomaisten valvontaa. Enemmän yhteistyötä on ilmoitusten perusteella tehtyjen tarkastusten yhteydessä, jossa päällekkäisyyksiä tapahtuu enemmän. Tällaisia on muun muassa kiinteistöllä olevat roskaantumistapaukset, johon mahdollista puuttua jätelain ja maa- ja rakennuslain keinoin.

Keskeisimmät yhteistyöviranomaiset ovat rakennusvalvonta, Etelä-Savon ELY-keskus, terveydensuojeluviranomainen, jätehuoltoviranomainen sekä pelastustoimi.

7.2.1 Rakennusvalvonta

Ympäristöluvan, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen rakennusluvut käsitellään tiiviissä yhteistyössä ja pyydettyä näihin annetaan lausunnot. Yhteisellä käsittelyllä varmistetaan molempien lupaprosessien sujuvuus ja että molemmat luvat ovat haettuina. Rakennusvalvonnan kanssa selvitetään jätevesijärjestelmien rakentamisen ja sijoittamisen edellytyksiä. Lisäksi yhteistyötä

²⁰ Ympäristöministeriö 2016, s. 120-121

on yksityisomisteisten kiinteistöjen roskaantumisen selvittämisen osalta ja on sovittu, että asiaa ajetaan yleensä jätelain nojalla.

7.2.2 Etelä-Savon ELY-keskus

Yhteistyötä tehdään varsinkin pilaantuneiden maiden käsittelyn yhteydessä sekä onnettomuustilanteiden tarkastamisessa ja jatkotoimenpiteiden suunnittelussa. ELY-keskuksella on toimivalta käsitellä pilaantuneiden maiden selvityksiä ja ilmoituksia pilaantuneiden maiden puhdistamisesta, mutta kunnan viranomainen valvoo selvittämisvelvollisuuden toteutumista, kun syntyy ensimmäinen epäily pilaantuneesta maasta. ELY-keskukselta pyydetään myös lausuntoja ympäristönsuojeluun liittyvissä luvissa ja tarvittaessa kysytään apua erityistä osaamista vaativissa asioissa.

7.2.3 Terveystensuojeluviranomainen

Terveystensuojeluviranomaisena toimii Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa. Valvonnan yhteistyötä tapahtuu varsinkin veden laatuun liittyvissä asioissa sekä onnettomuustilanteissa. Terveystensuojeluviranomaiselta pyydetään lausuntoja erilaisissa ympäristönsuojeluun liittyvissä menettelyissä.

7.2.4 Jätehuoltoviranomainen

Jätehuoltoviranomaisena toimii Savonlinnan alueellinen jätelautakunta, mutta jätelain mukainen valvontaviranomainen on Rantasalmen ympäristölautakunta. Viranhaltija osallistuu virkamiesedustajana alueellisen jätelautakunnan kokouksiin.

7.2.5 Pelastustoimi

Yhteistyötä esiintyy jakeluasemien sekä yleisesti öljysäiliöiden yhteydessä. Öljyonnettomuustilanteissa jaetaan tietoa, joka välitetään tarvittaessa eteenpäin terveystensuojeluviranomaiselle. Kunnalliseen ympäristövalvontaan ei liity kuitenkaan päivystämisvastuuta, joten virka-ajan ulkopuoliset ilmoitukset menevät tarvittaessa Etelä-Savon ELY-keskukselle.

Liitteet

Vuonna 2023 tarkistettavat kohteet

Huoltamo Oiva Naukkarinen Oy	Jakeluasema
Sora- ja Kuljetusliike Pulkkinen Oy	Betoniasema
Yksityinen henkilö	Eläinsuoja
Gasoline Lighthouse Oy	Jakeluasema
Yksityinen henkilö	Eläinsuoja
Yksityinen henkilö	Eläinsuoja
Yksityinen henkilö	Eläinsuoja
Yksityinen henkilö	Eläinsuoja
Veljekset Kontinen Oy	Betoniasema
Yksityinen henkilö	Eläinsuoja
Yksityinen henkilö	Eläinsuoja

Toimialakohtainen riskinarviointilomake

Toimialakohtainen lomake				
Muuttuja	Vaikutukset	Todennäköisyys	Pisteet	Perustelut
Melu				
Pöly				
Haju				
Roskaantuminen				
Päästöt ilmaan				
Jätevedet				
Päästöt maaperään/vesistöön				
Suurin arvo ja valvontaluokka				

Riskitaulukko ja luokituksen selitteet

	Vaikutukset		
Todennäköisyys	Vähäinen	Haitallinen	Vakava
Pieni	1	2	3
Keskisuuri	1	3	4
Suuri	2	4	5

Pisteet	Selitteet
1	Merkityksetön riski
2	Siedettävä riski
3	Kohtalainen riski
4	Merkittävä riski
5	Sietämätön riski

Valvontaluokan määräytyminen suurimman arvon mukaan

Suurin arvo	Valvontaluokka
1	4
2	3
3	2
4-5	1